Elg og hjort i Agder

- Beiteskader fra hjort

- Status og trender etter jakta 2024

v/ Ole Roer, Faun Naturforvaltning AS

Dyreparken Hotel, Kristiansand, 08.04.2025

Faun Naturforvaltning

- Oppstart i 2002
- 10 ansatte + innleie
- Oppdrag i hele Norge

Vannforvaltning

Viltforvaltning

Plan og utredning

1. Fyresdal
2. Porsgrunn
3. Gjerstad
4. Froland
5. Kristiansand
6. Sveio

«Beiteskader fra hjort i Agder»

På oppdrag for Agder fylkeskommunen

- Laget overvåkingsplan for beiteskader på skog og innmark i 2023
- Kartlegging av barkgnagskader på granskog i hogstklasse 3 og 4 utført i 2024
- «Middels omfang»

  → 8 studieområder for skog

  → 6 studieområder for innmark

Hjort som skadegjører i skog

Barkgnag på granskog (hkl. 3 og 4)

Skuddbeiting og stammeskader i ungskog (hkl. 2)

Kan forårsake stor økonomisk skade (*Øpstad m.fl. 2022*)

Hkl 2: 1166-1650 kr/per daa
Hkl. 3/4: 515-1700 kr/per daa

Foto: Espen Åsan

Foto: Faun/Espen Åsan

Foto: Ola Andreas Windingstad

8 studieområder for skog

	Studieområde	Areal km^2
1	Farsund	125
2	Tvedestrand	113
3	Lindesnes/Kristiansand	78
4	Birkenes/Kristiansand/Lillesand	129
5	Lindesnes	108
6	Valle	60
7	Kvinesdal/Flekkefjord	133
8	Åmli/Froland	132

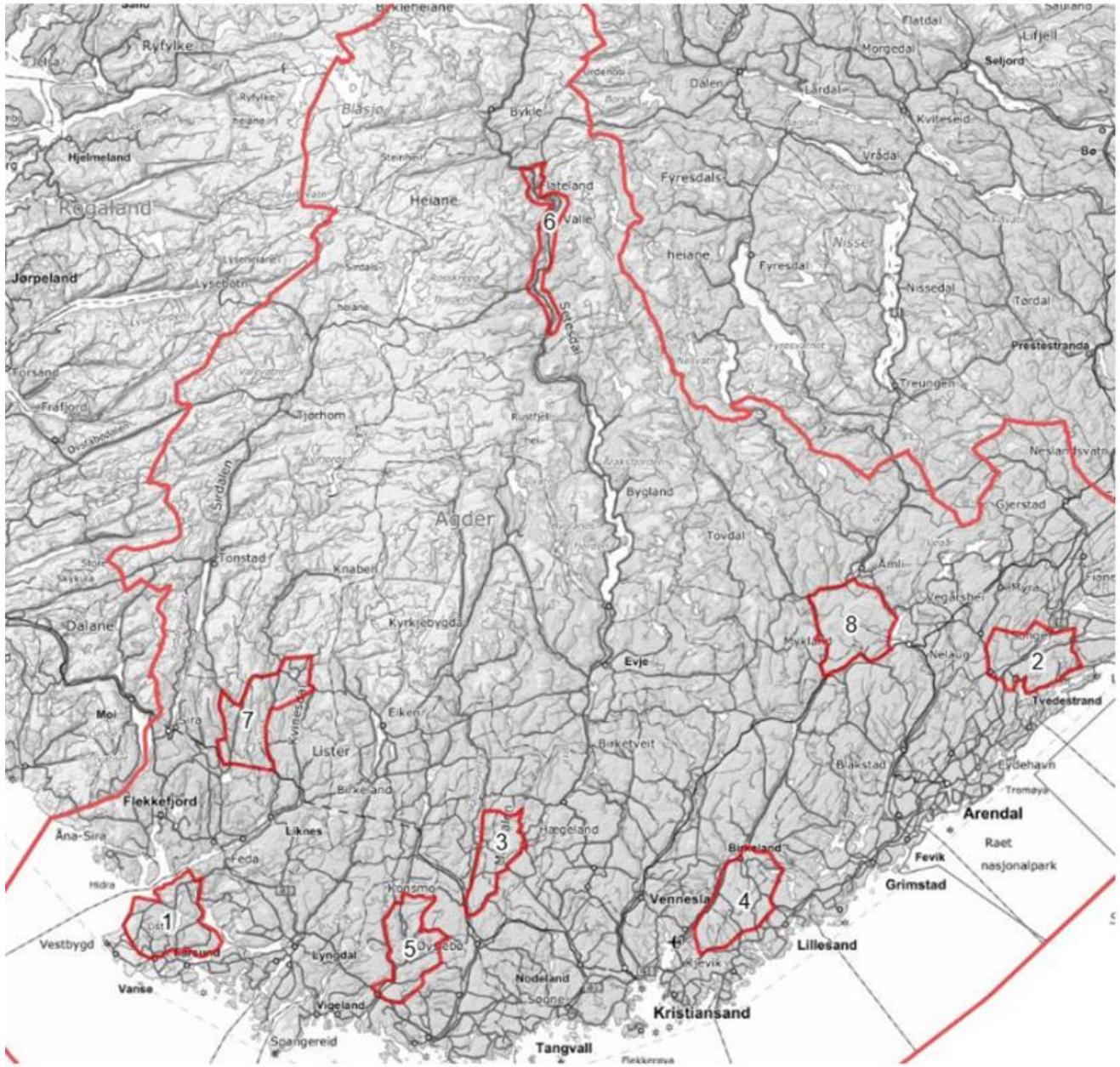

Metodikk

Basert på Veiberg & Pettersen (2000)

Kan brukes til å beregning økonomisk tap

Antall skadde trær (barkgnagde stammer) og uskadde fremtidstre telles opp innenfor hver prøvesirkel (50m2)

Flateforband
< 15 daa 25 x 50 meter
> 15 daa 25 x 25 meter

Bestandsutvelgelse

Utvalg gjort med bakgrunn i skogbruksplandata vha AT Skog

Hkl. 3 og 4, min. 80 % gran

15 bestand taksert som stikkprøver per studieområde

Flateforband lagt ut digitalt på kart før takst

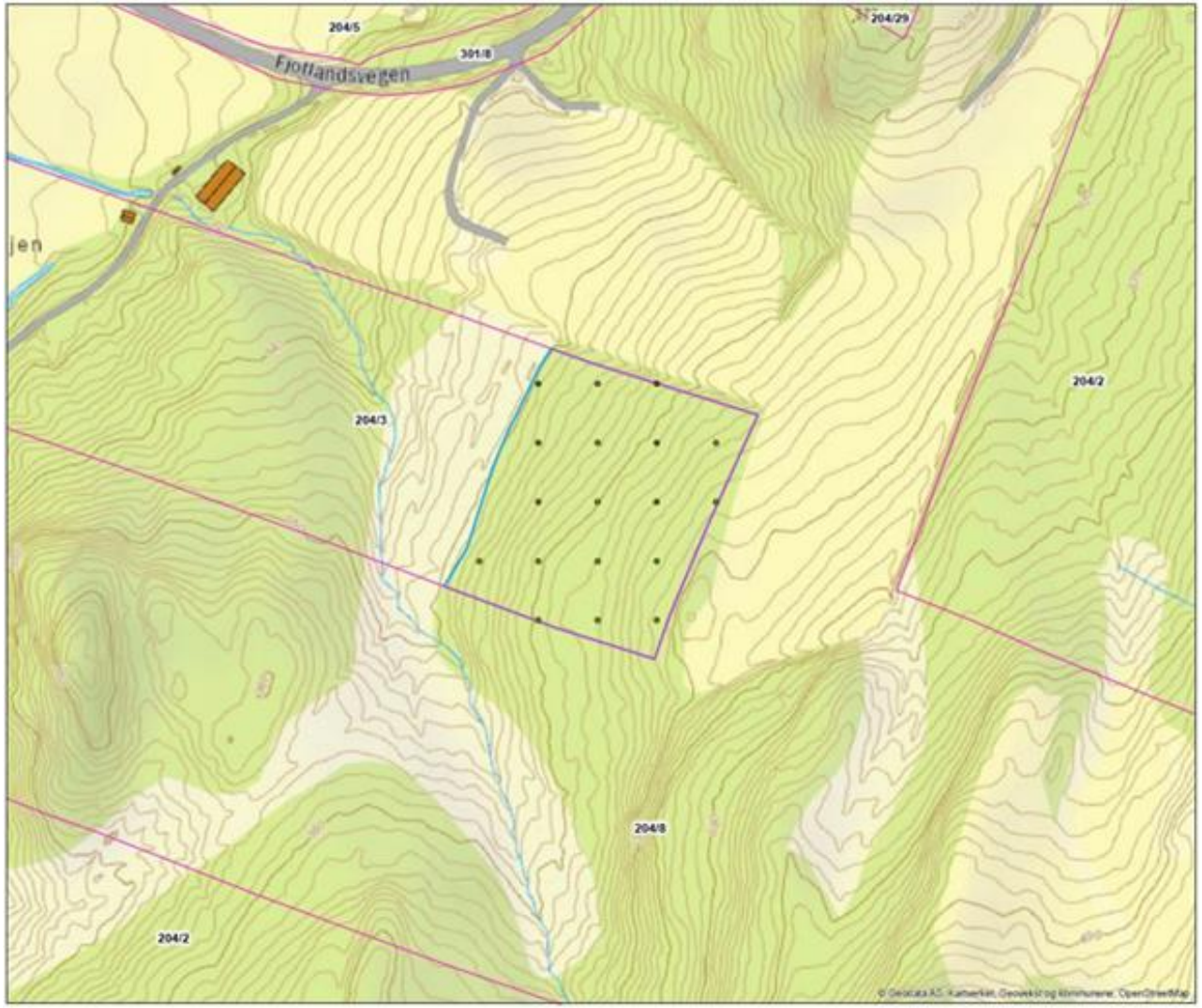

Resultater

Registrerte barkgnagskade i 15 av 120 takserte bestand

Kun 2 bestand > 5 % skade
→ begge i Valle

Lavt skadeomfang

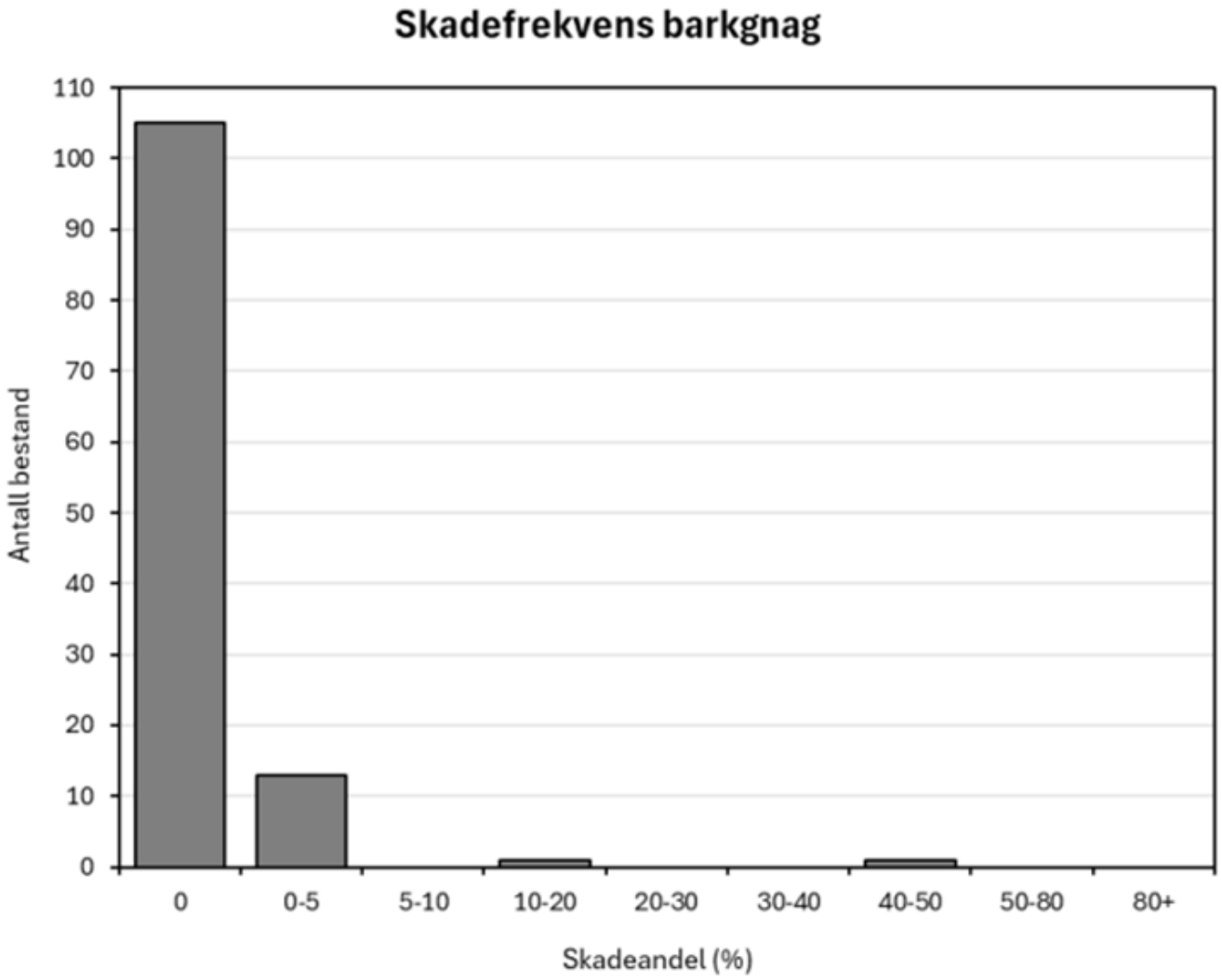

Resultater

I Valle ble det funnet barkgnag i 5 av 15 bestand

Ingen gnag i Tvedestrand og Birkenes/Kristiansand/Lillesand

Kun sporadisk gnag i 1-3 bestand i øvrige studieområder

	Studieområde	Areal km^2	Antall uskadde	Antall skadde
1	Farsund	125	12	3
2	Tvedestrand	113	15	0
3	Lindesnes/Kristiansand	78	14	1
4	Birkenes/Kristiansand/Lillesand	129	15	0
5	Lindesnes	108	13	2
6	Valle	60	10	5
7	Kvinesdal/Flekkefjord	133	13	2
8	Åmli/Froland	132	13	2

Studieområder

Valle (60 km²)

-Barkgnag i 5 av 15 bestand

Skadeprosent opptil 47 %

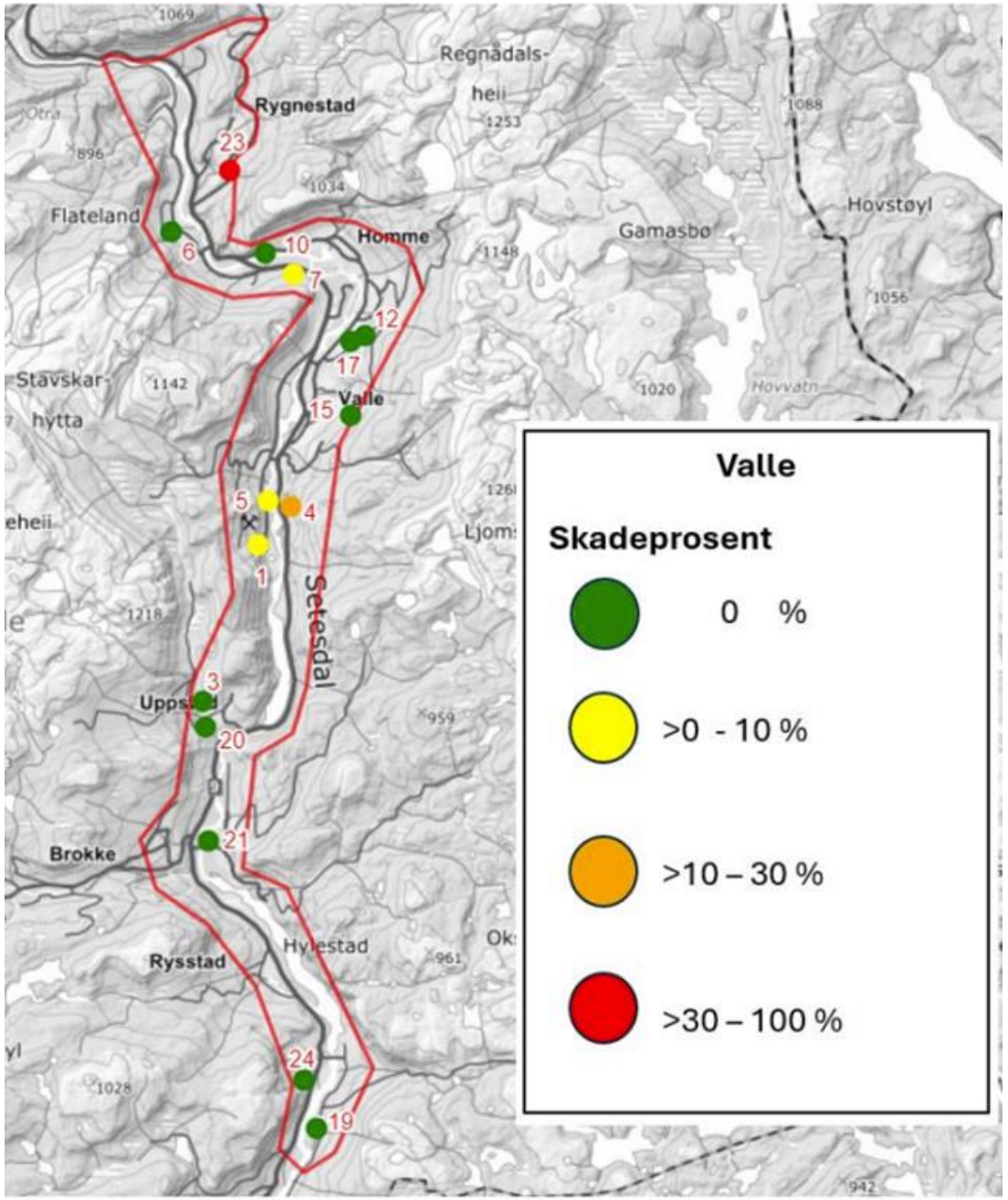

Studieområder

Birkenes/Kristiansand/Lillesand
(129 km²)

-Ingen barkgnag registrert

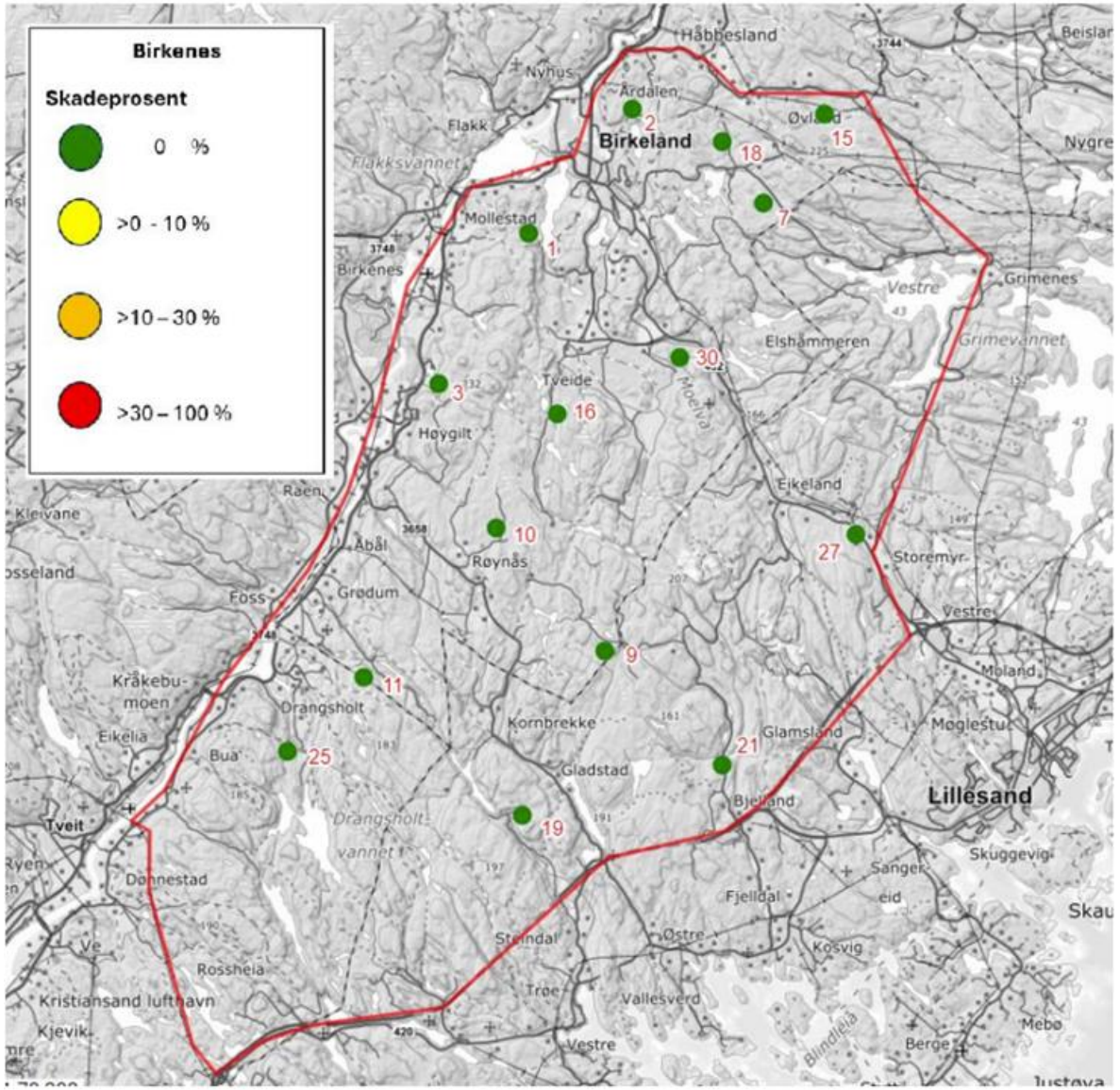

Faun

6 Studieområder for innmark

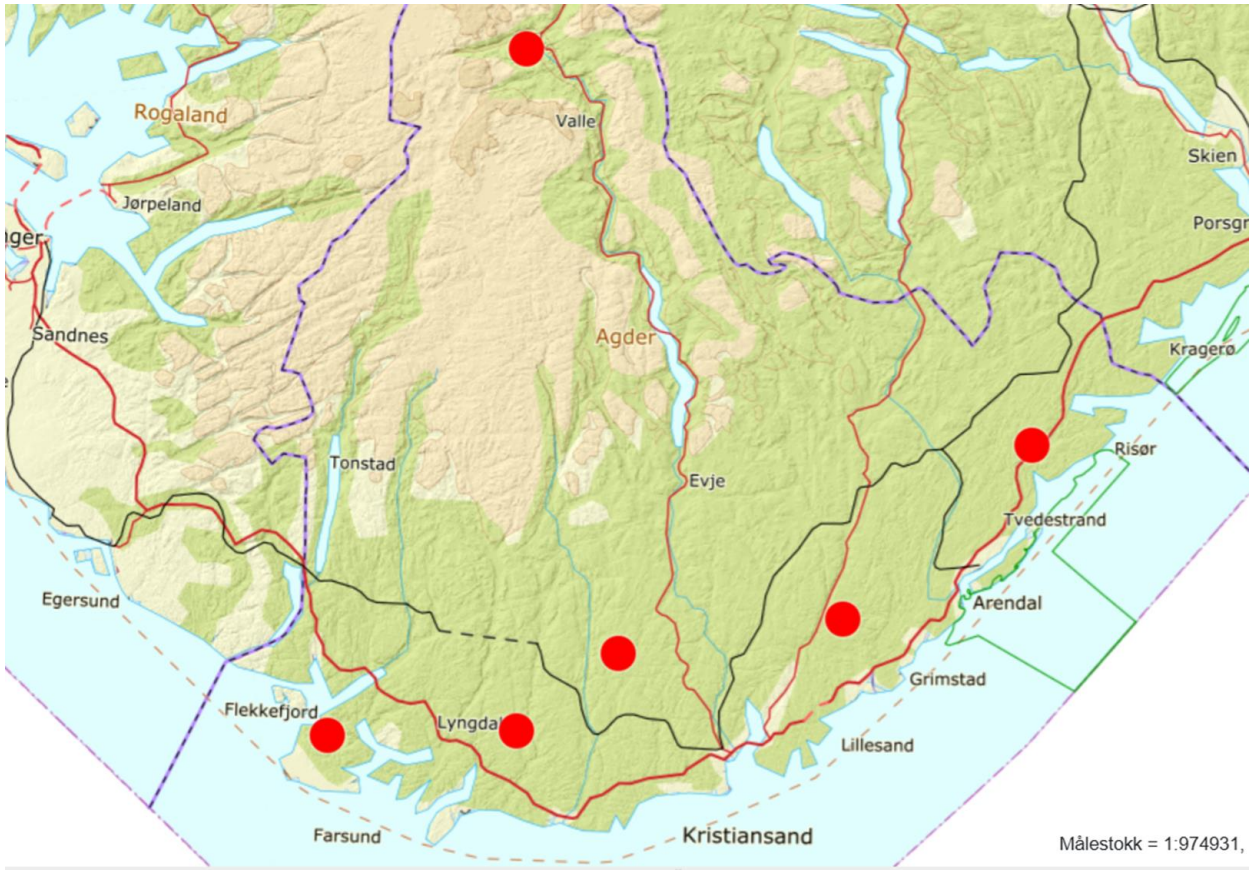

Hva kjennetegner områder med skade?

-Resultatene indikerer mer gnagskader nær landbruksjord

Det samme er påvist av Roer m.fl. 2019 og

Øpstad m.fl. 2022

-Snødybder?

Forventer mer gnag i snørike vintre

-Menneskelig forstyrrelse?

Roer m.fl. 2019 fant ingen effekt av avstand

til bolighus eller bilvei

Hva kjennetegner områder med skogskader?

Ofte uforutsigbart!

Noen mulige faktorer

- **Tetthet av hjort**
- Avstand til fulldyrka jord
- Egenskaper til et skogbestand
  - Plantetetthet
  - Bonitet
  - Alder
  - Himmelretning
  - Høyde over havet
  - Snødybde
- «Landskapsnivå»

Videre kartlegging

Kartleggingen i 2024 gir et viktig statusgrunnlag

Nye overvåking foreslått om 4 år i de samme studieområdene

«Elg og hjort i Agder 2025»

På oppdrag fra Agder fylkeskommunen

- Sett elg og hjort
- Fellingstall og slaktevekter
- Bestandsvurderinger

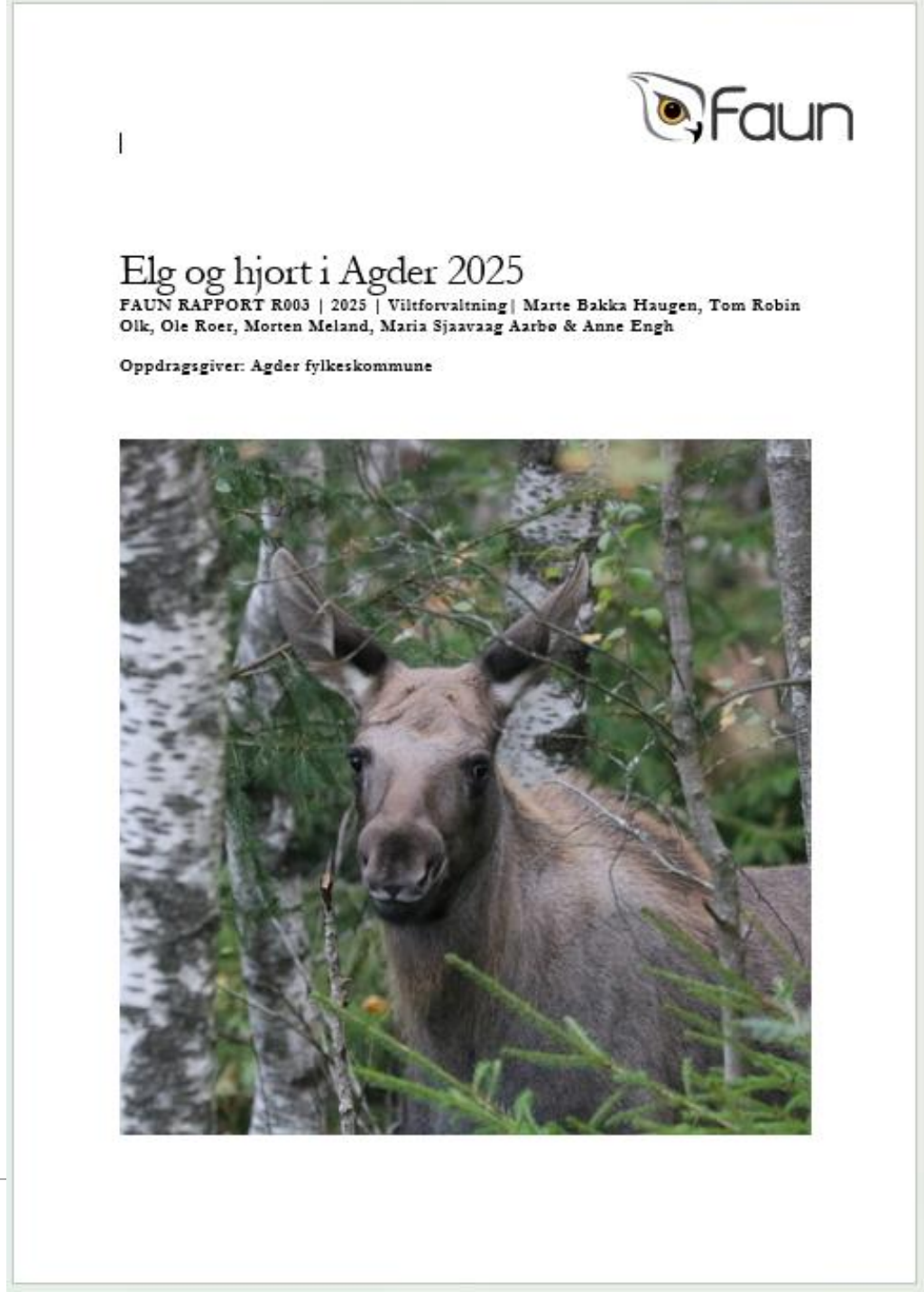

Status etter jakta 2024

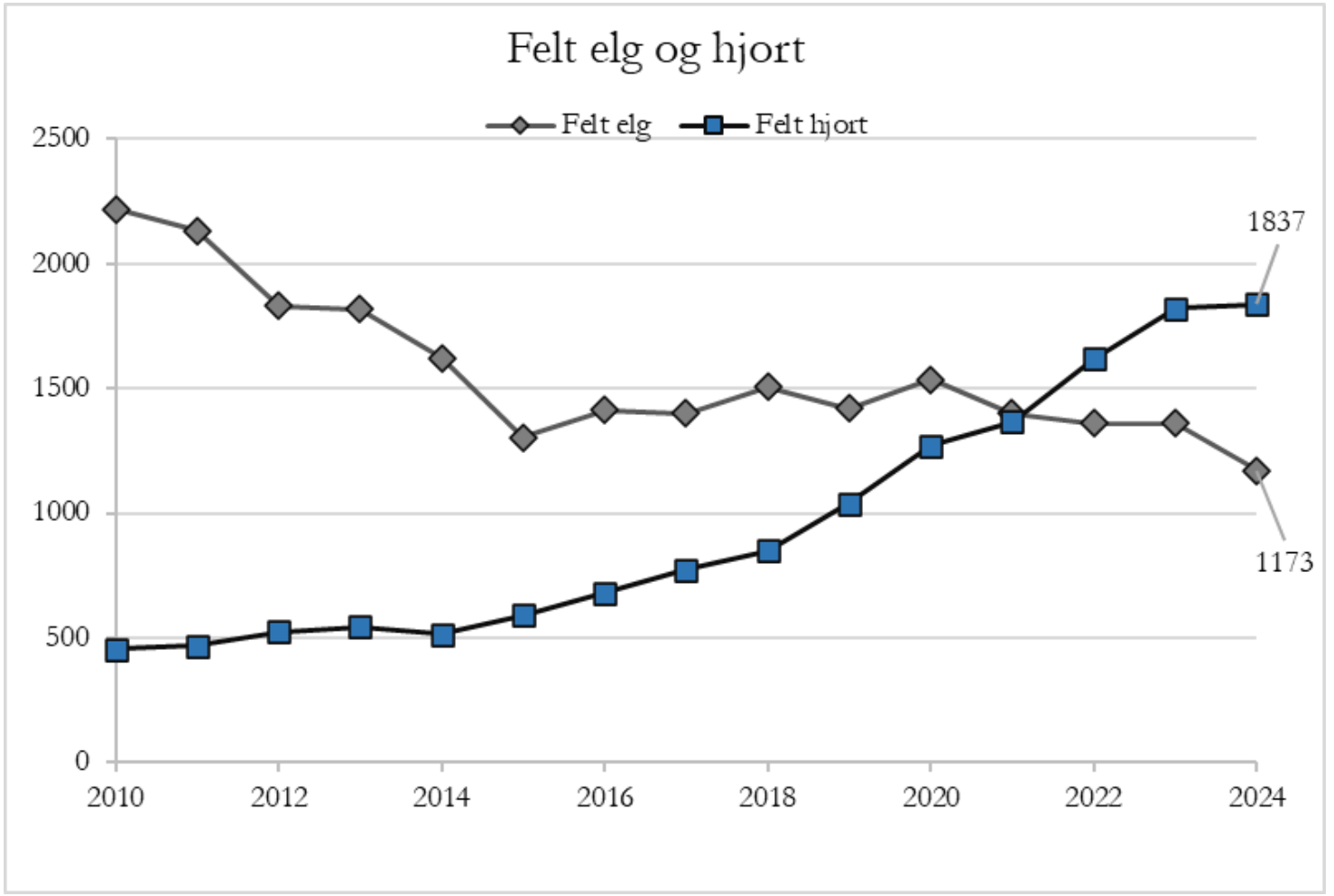

Elgbestanden i Agder

- Bestanden hadde et bunnivå rundt 2014
- Svak nedgang i bestanden de siste 4 årene

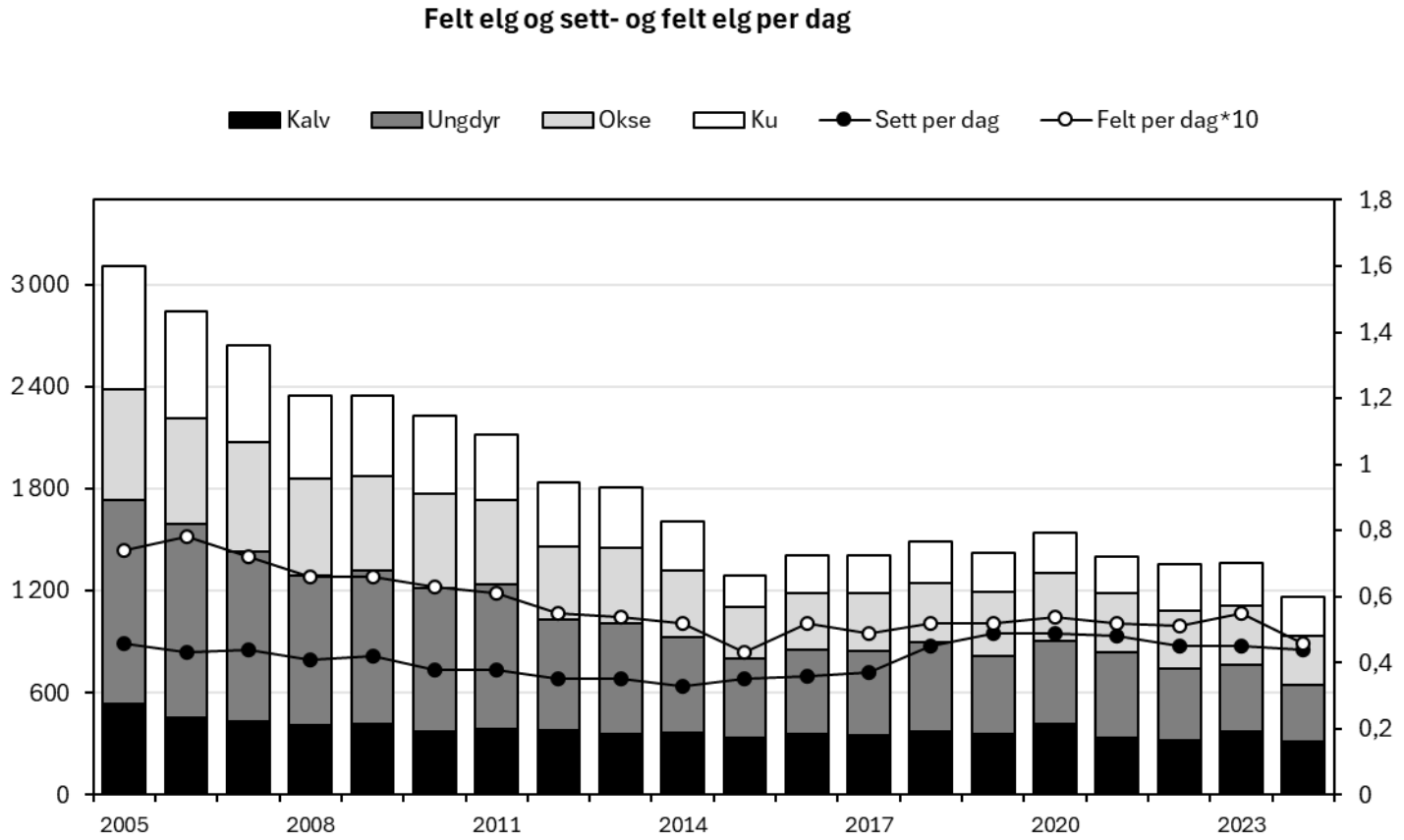

Jegerdata

- Sett elg i 2024:

25 316 jegerdager og 11 110 observasjoner totalt i Agder

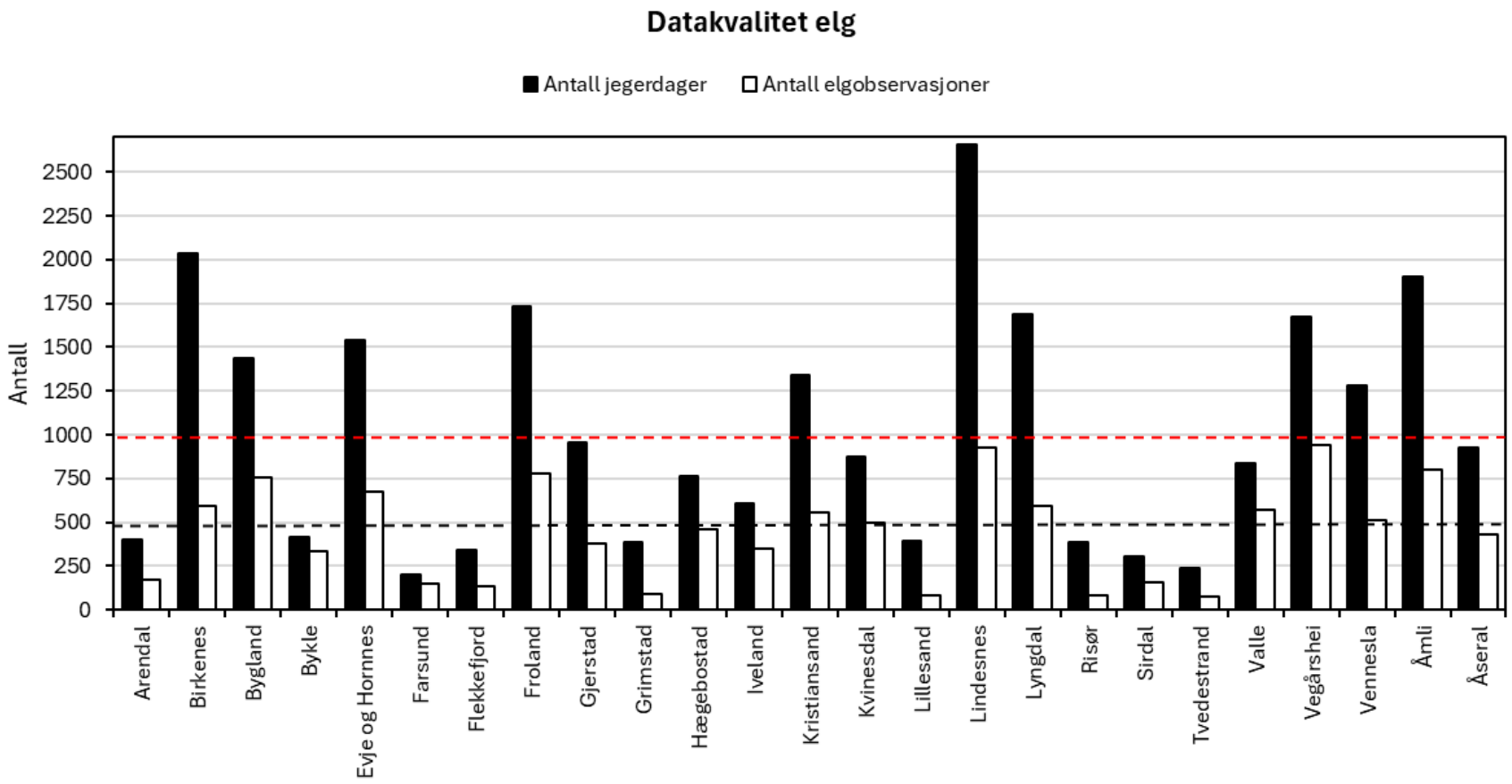

Kondisjon elg

- Sett kalv per ku 0,46 i 2024
- Sett kalv per kalvku 1,06

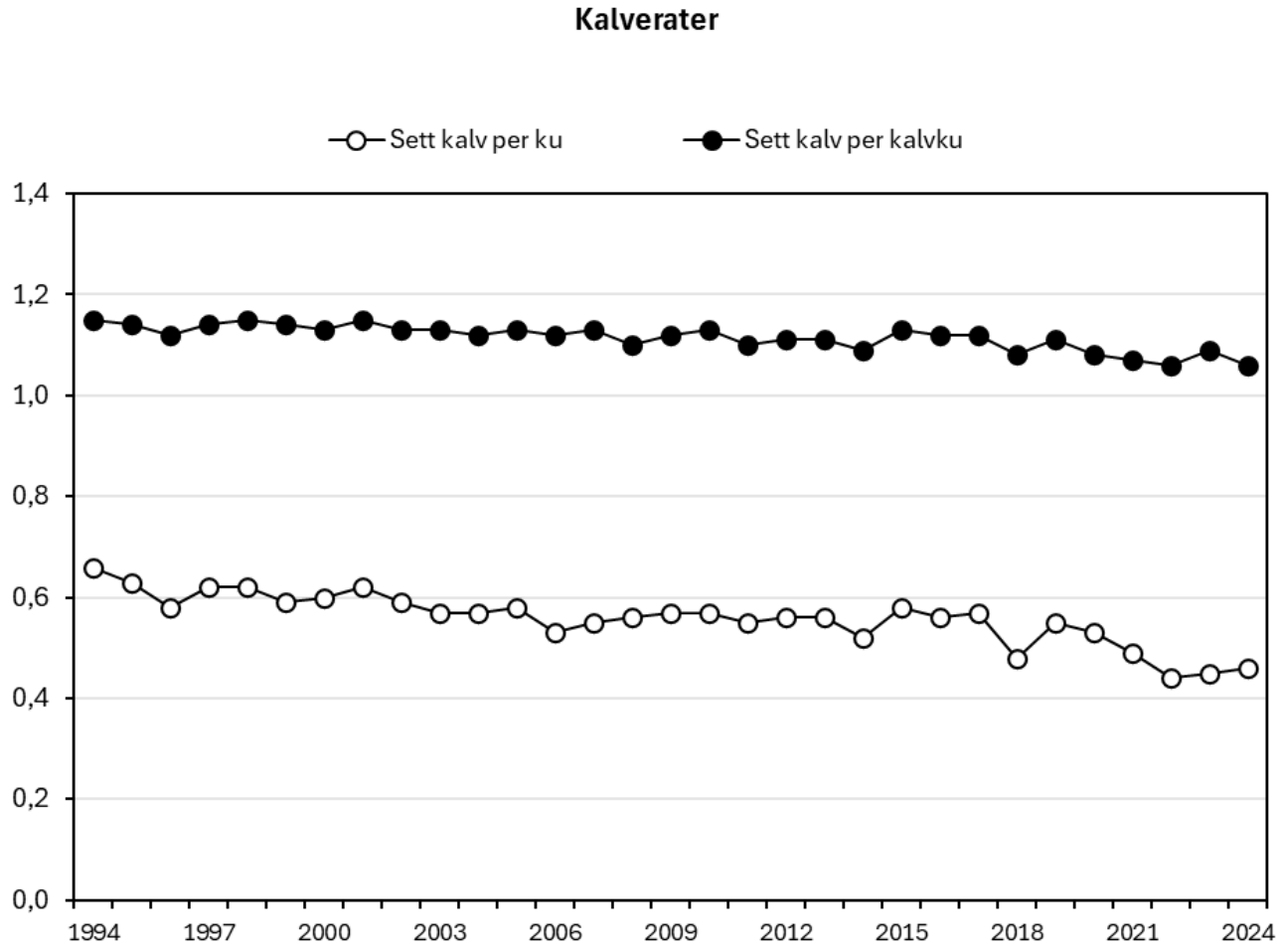

Kondisjon elg

- Slaktevekter i alle aldersklasser har sunket over tid
- for kalv og ungdyr er utviklingen mest dramatisk, og kan ha stor påvirkning på bestandene

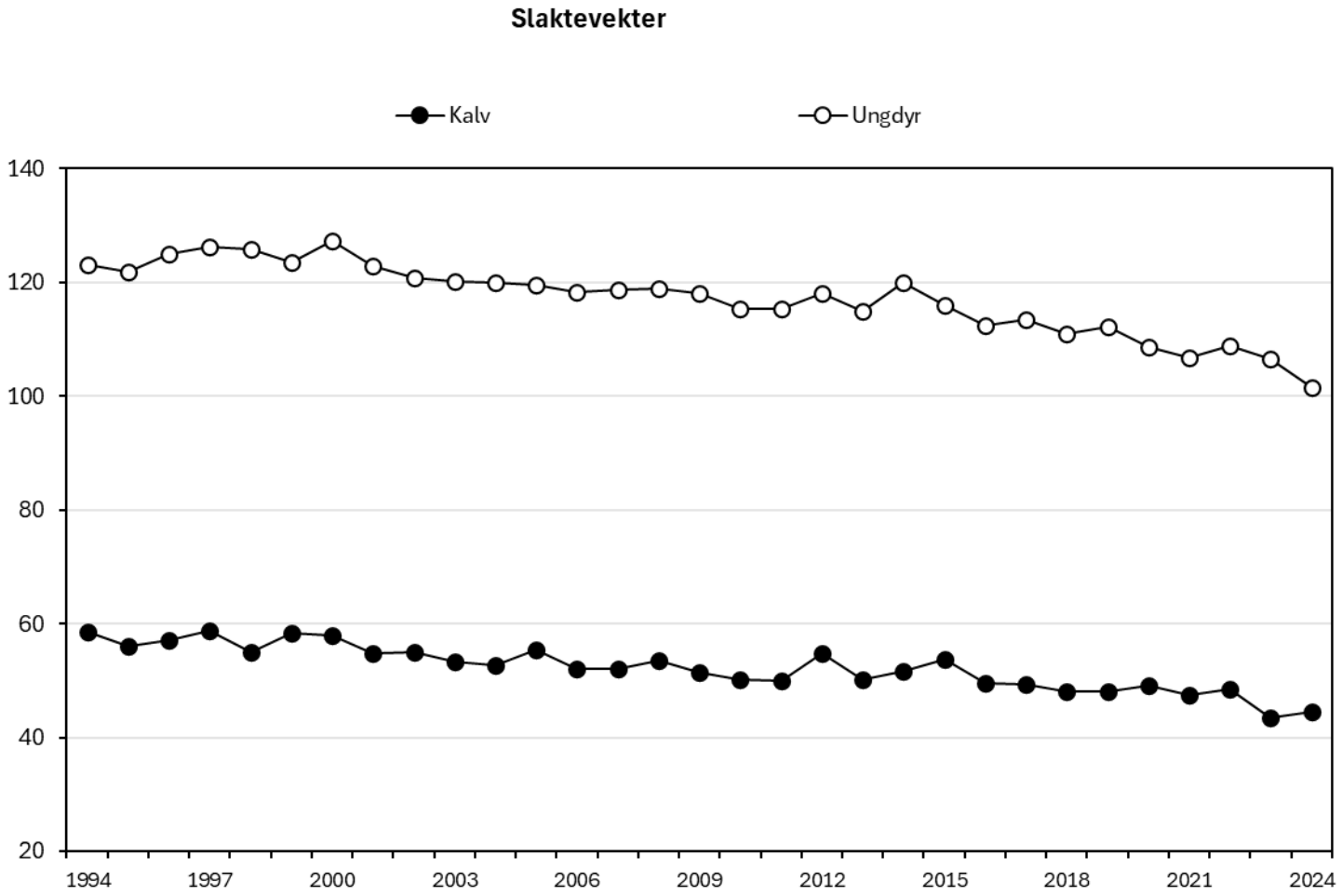

Slaktevekter kalv 2024

- Flertallet av kommunene hadde en gjennomsnittlig slaktevekt på under 45 kg.
- 4 kommuner hadde mer enn 50 kg gjennomsnittlig slaktevekt.
- Høyest vekt hadde Grimstad med 65 kg og Bykle med 57,8 kg

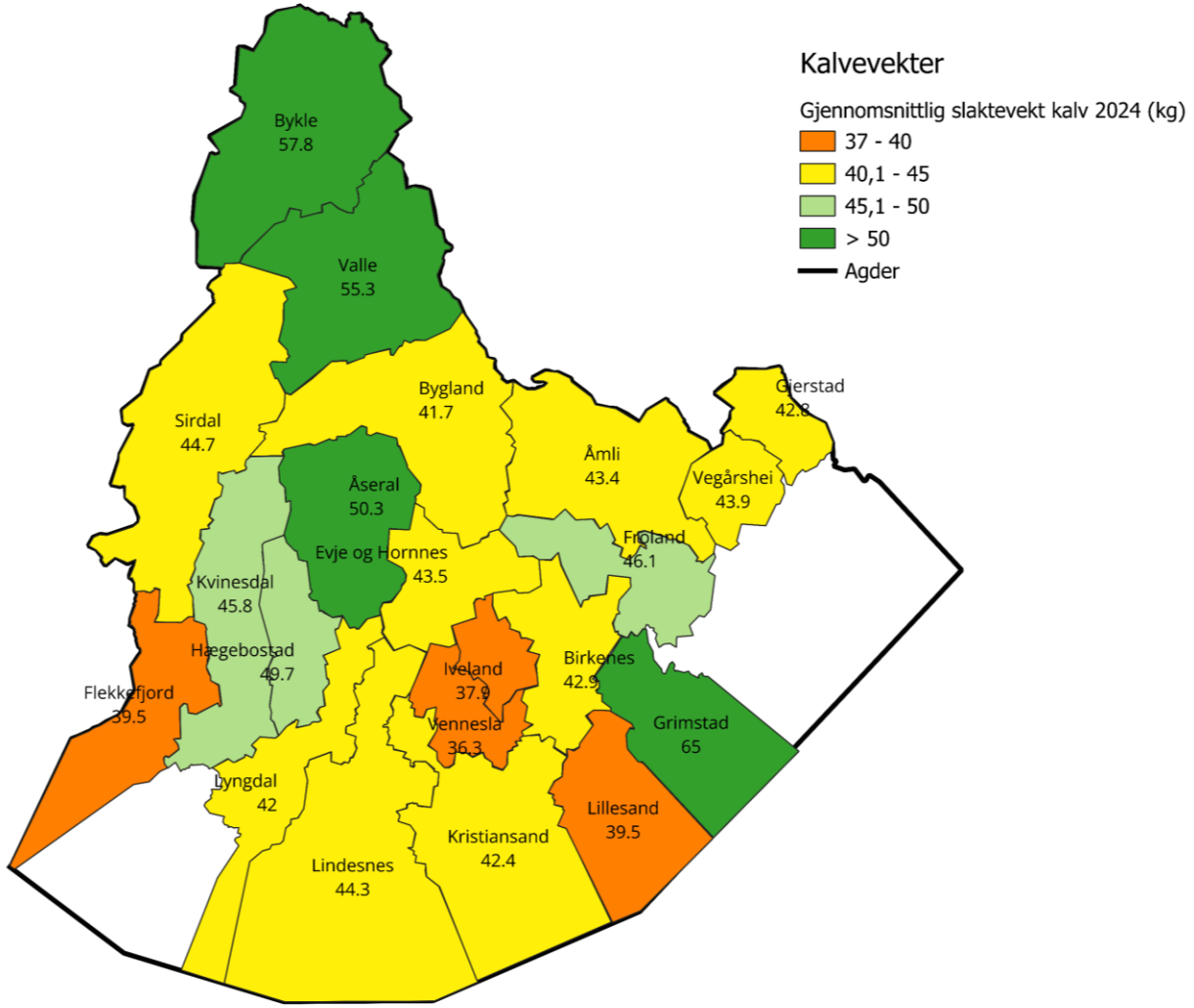

Kalv per ku 2024

- Hele 8 kommuner hadde en kalvrate på under 0,4
- 3 kommuner under 0,3 kalv per ku
- Kommunene med høyest kalvrate i fylket var Bykle med 0,69 og Sirdal med 0,67

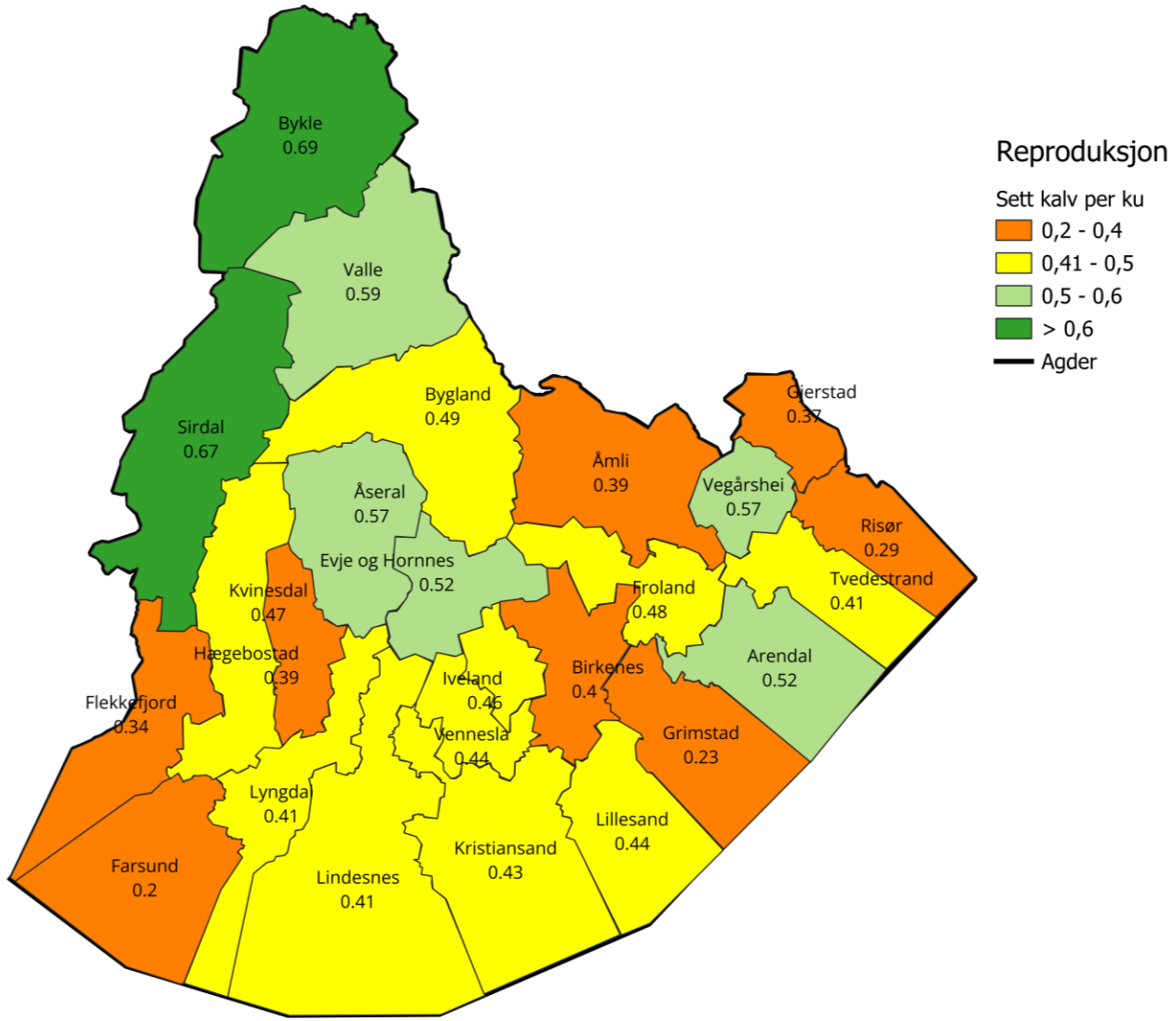

Dødelighet hos elg i Agder
(utenom ordinær jakt)

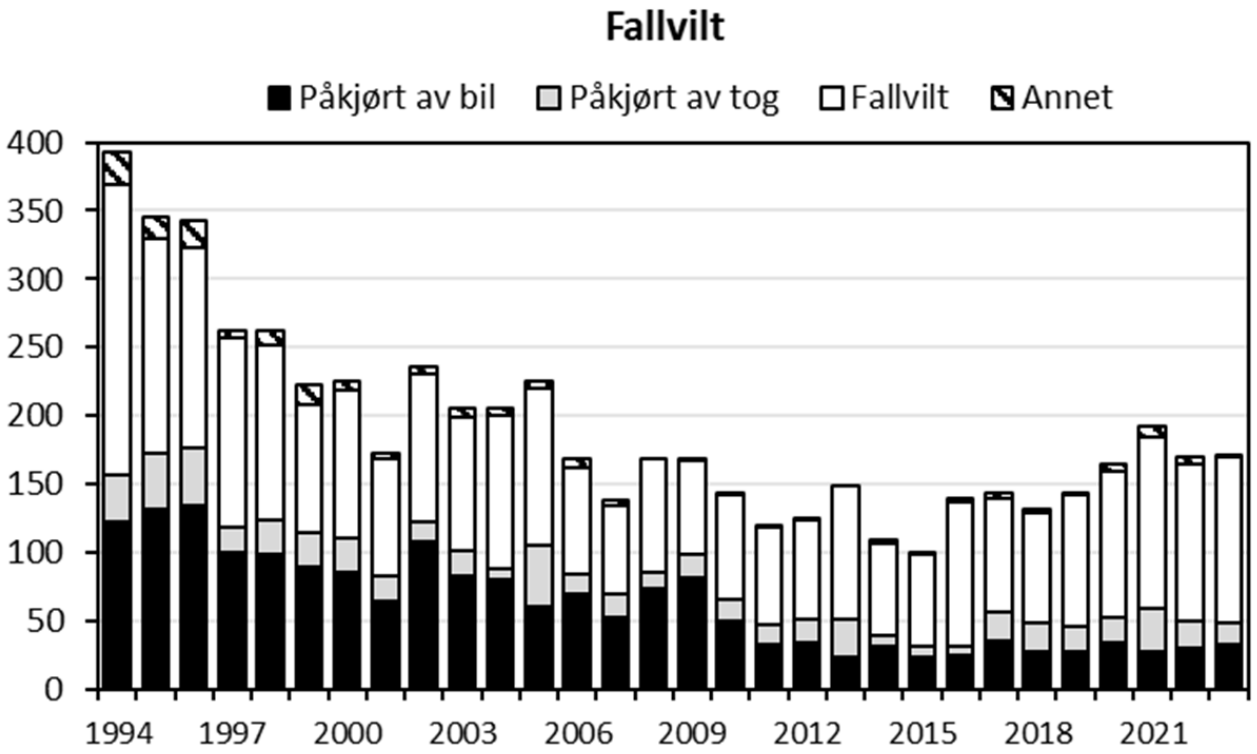

Utfordringer i elgforvaltninga

Kjente årsaker til kondisjonsnedgang:

- Kvalitetsbeite
- Endring i skogbruket?
- Årsklasse- og morseffekter «forsinkede effekter»

Andre årsaker som får stadig mer fokus:

- Flåttbårne sykdommer
- Høy dødelighet blant kalv
- Forstyrrelser, arealinngrep og barrierer
- Konkurranse med hjort
- Klima

Elgbeitetaksering 2025

I 2021 viste beitetaksten at ROS-artene (og eik) i snitt var overbeita (beitetrykk >35 %).

I 2021 viste taksten et beiteuttak på 49 % for ROS, 12 % for furu, 9 % for bjørk, 54 % for eik og 0,2 % for gran.

I 77 % av de takserte bestandene ble det registrert overbeite på enten ROS-artene, furu eller bjørk.

Det skal takseres på nytt i vår - spennende å se utviklingen.

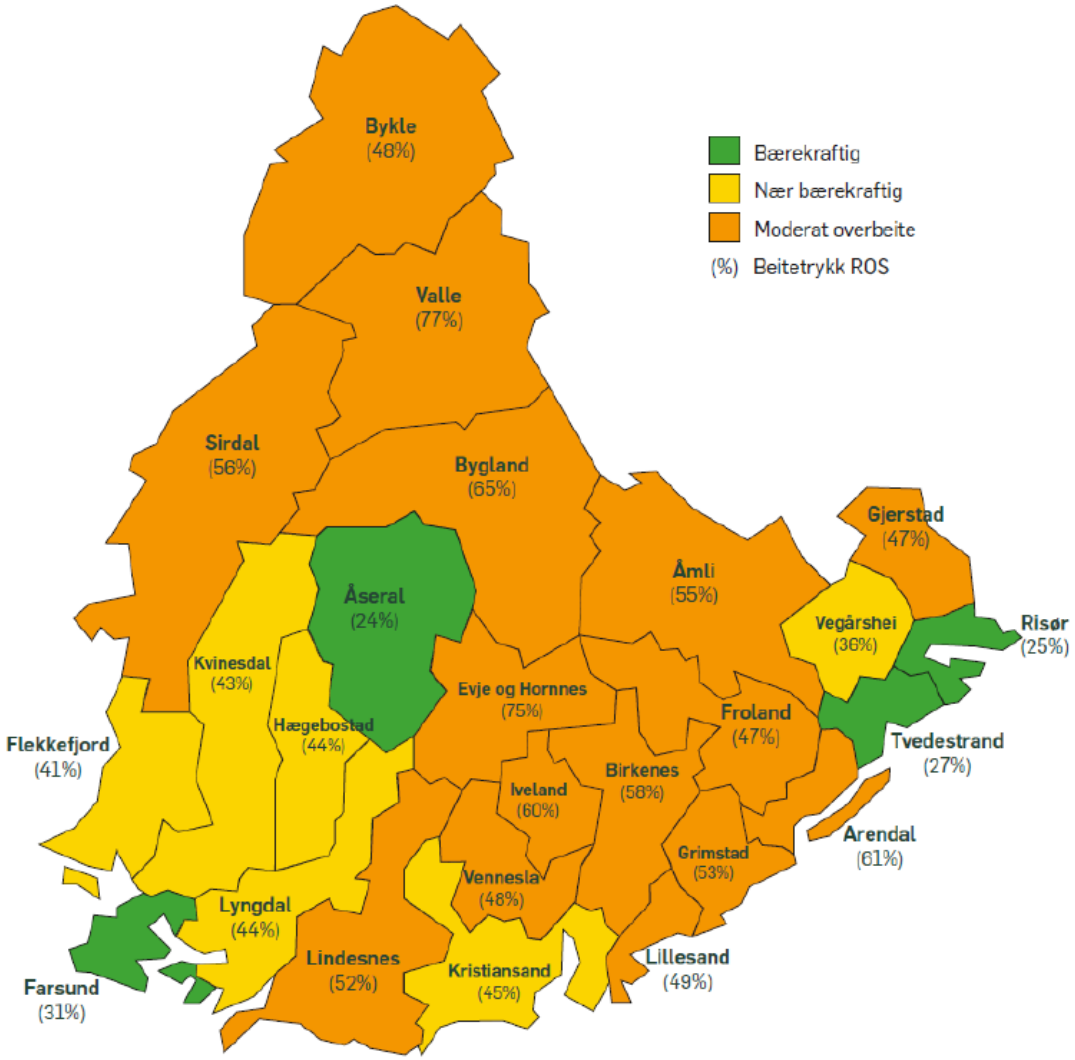

Hjortebestanden i Agder

- Økende over mange år, nedgang i sett og felt per dag i 2024

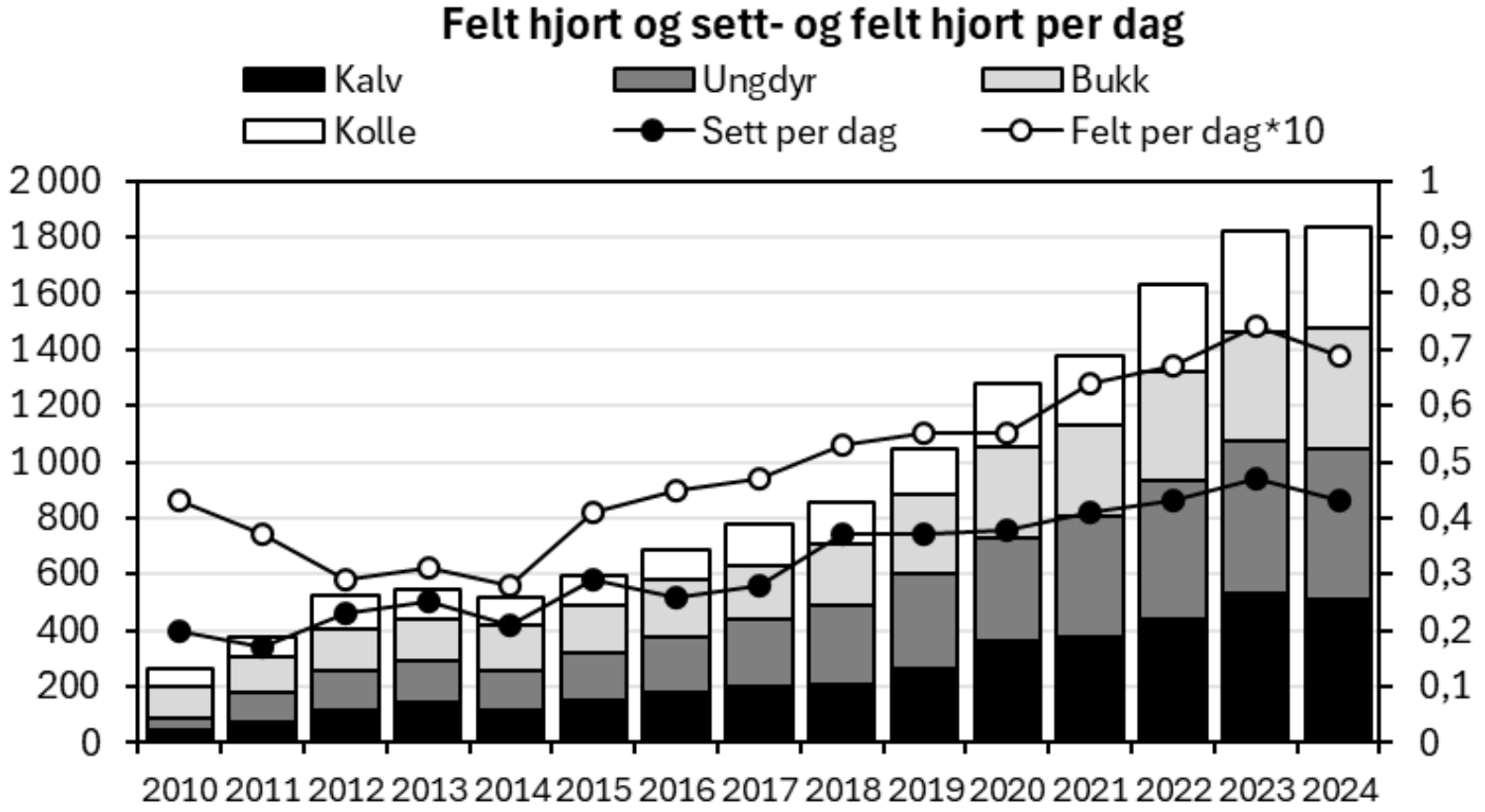

Jegerdata

- 21298 jegerdager og 9067 observerte hjort i utmark

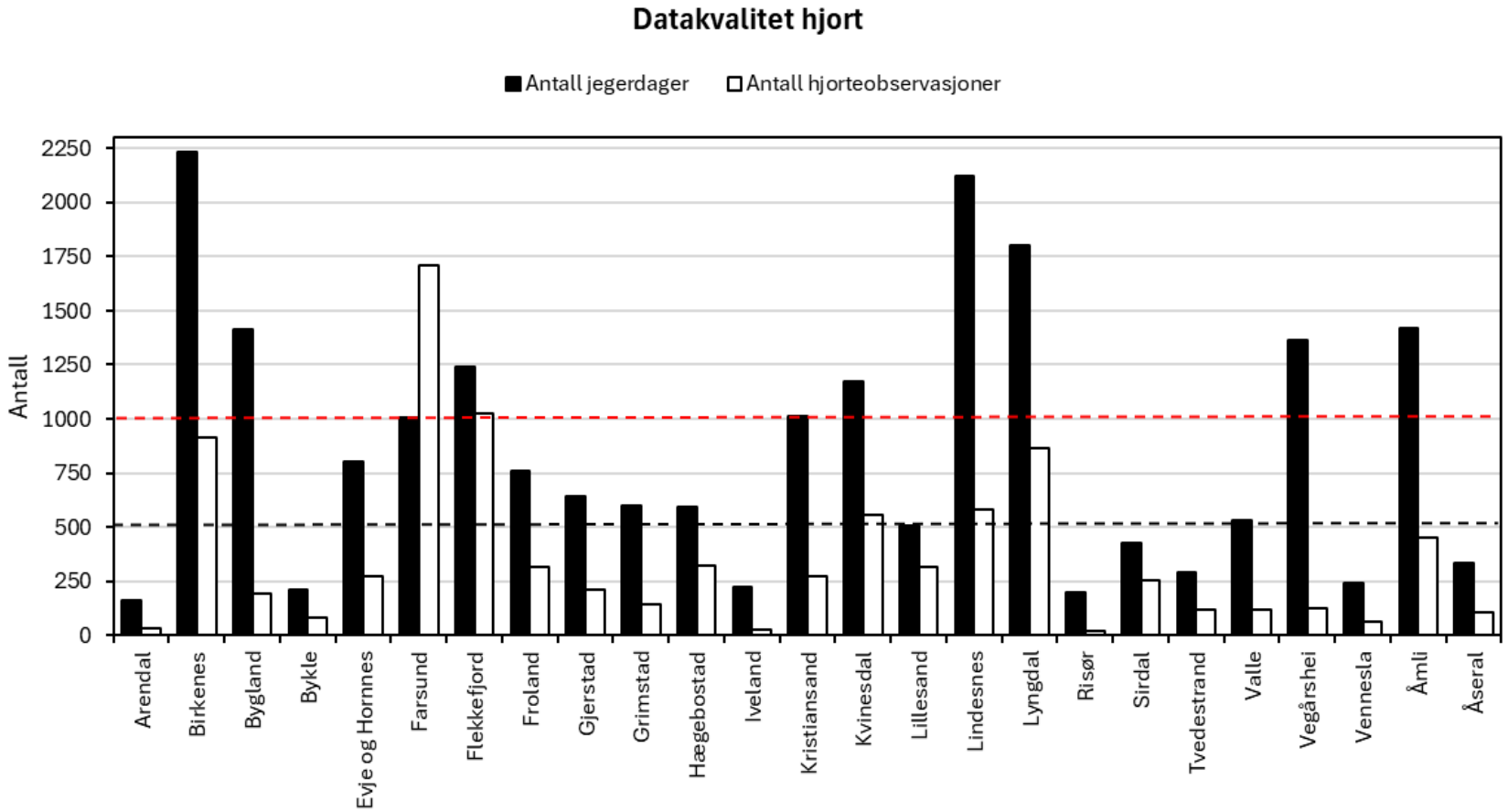

Felte hjort i 2024

- Kun tre kommuner felte mindre enn 20 hjort i 2024.
- 9 kommuner felte mer enn 100 hjort.
- Fortsatt mest hjort felt i vest.
- Det høyeste antallet felte hjort i 2024 var i Farsund (187) og Lyngdal (186).

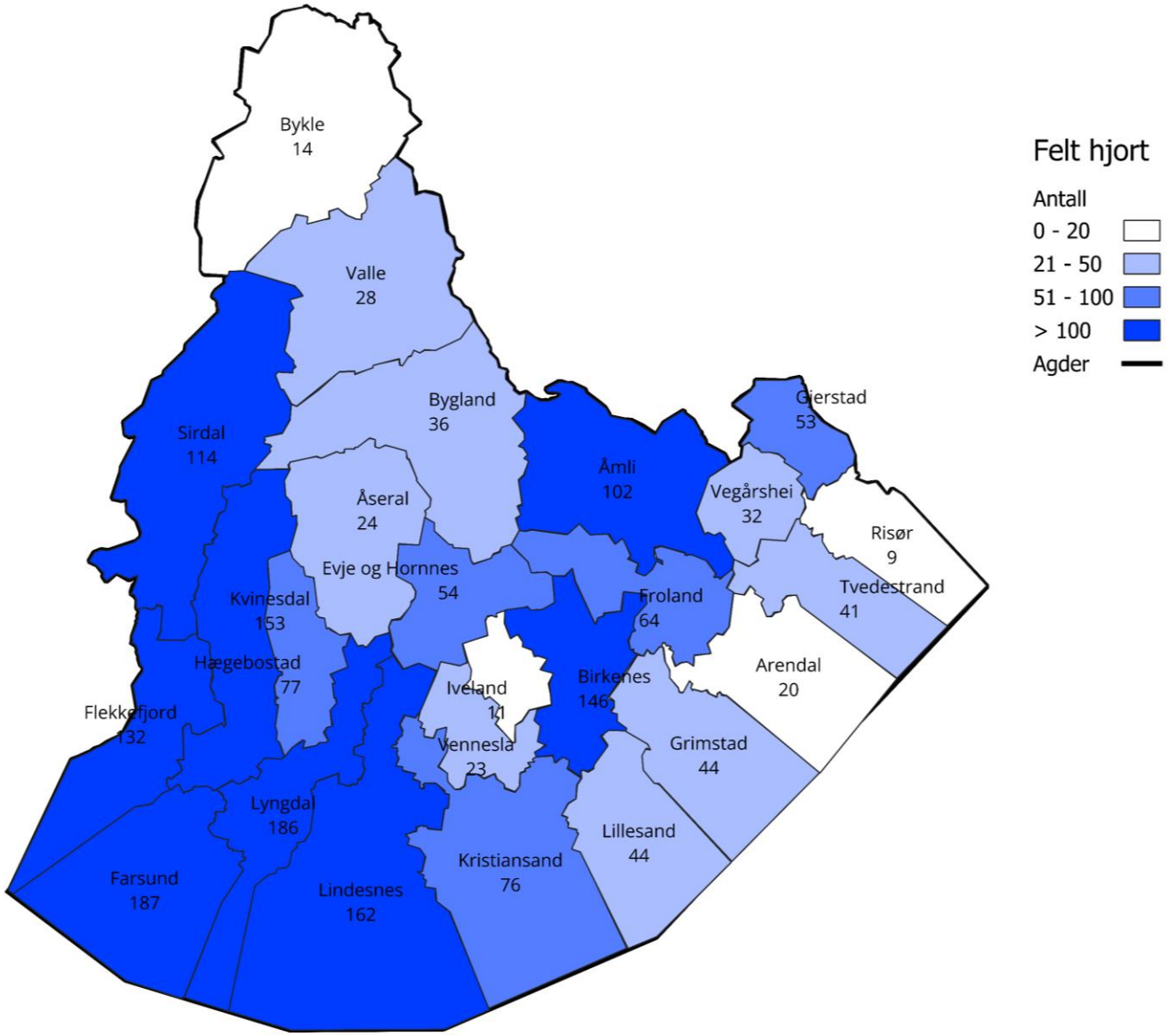

Slaktevekter (hjort)

2024:
Kalv: 27 kg
Ungdyr: 48 kg

Svak nedgang i slaktevekter over tid.

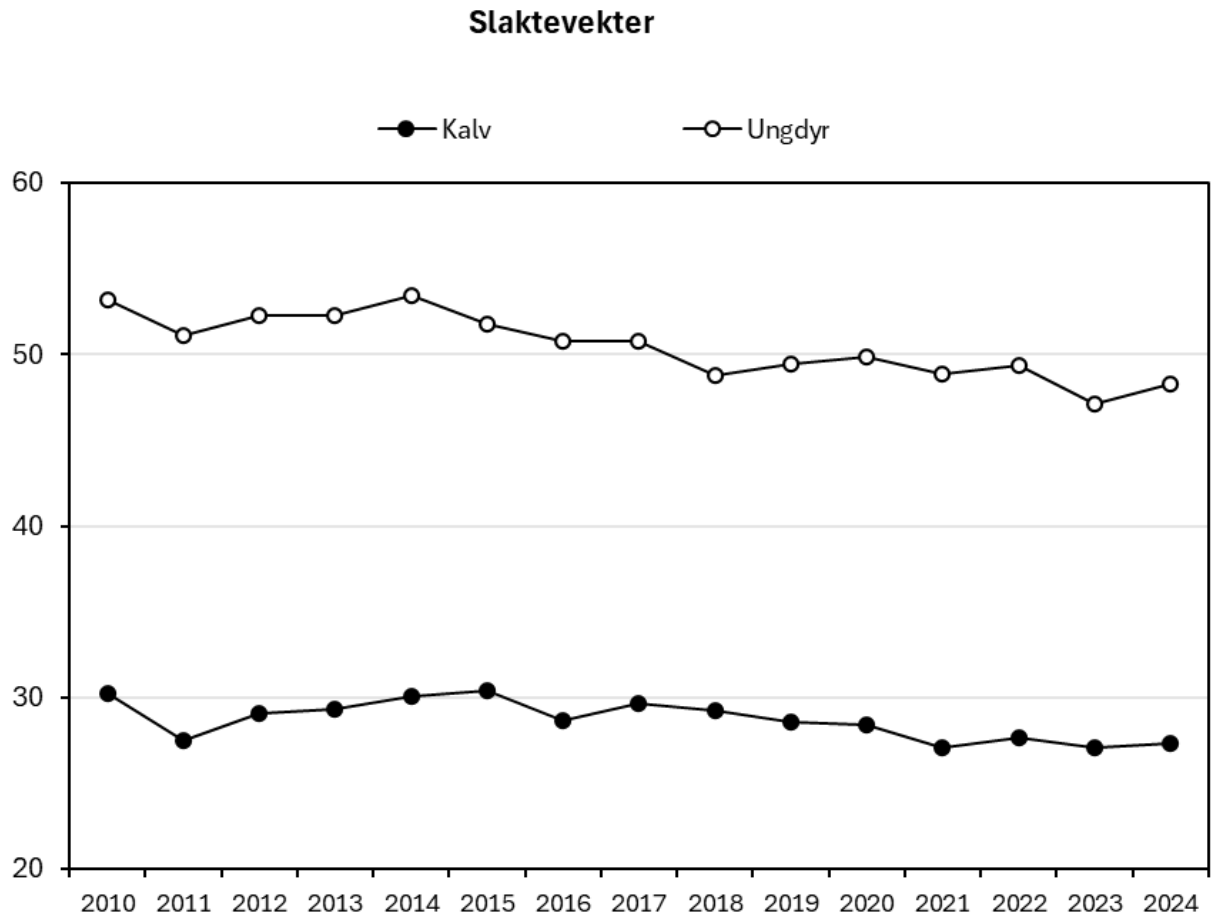

Hjorten i Agder

- Mulig starten på en stabilisering av hjortebestanden på fylkesnivå?
- Trolig vil veksten fortsette i en rekke kommuner.
- Begynnende nedgang i kondisjon.

Videre forvaltning av elg og hjort

-Den lave kalveraten hos elg kombinert med høy naturlig dødelighet gir lite høstbart overskudd.
→ Vanskelig å snu negativ utviklingstrend.

-Hjorten er tallrik, og håndterer bedre utfordringene elgen sliter med.

Videre forvaltning av elg og hjort

- En samlet forvaltning, som også inkluderer forvaltning av leveområdene.
- Hjorten bør få økt status.
- I enkelte kommuner er det trolig at det ikke vil finnes noen fast elgbestand i fremtiden.
- Her finnes det likevel rom for en hjortebestand, da hjorten er mer tilpasningsdyktig.

Foto: Morten Meland

Faun www.fnat.no

Faun Naturforvaltning AS, Klokkarhamaren 6, 3870 Fyresdal| Telefon 97 66 55 17 |post@fnat.no